

Innst. 213 S Tillegg 1

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Innst. 213 S (2015–2016)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Sak om salg av brukt og utrangert forsvarsmateriell

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Innledning

Innst. 213 S (2015–2016) fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om sak om salg av brukt og utrangert forsvarsmateriell, ble ført opp til behandling i Stortinget 26. april 2016.

Etter anmodning fra komiteen ble innstillingen sendt tilbake til komiteen, jf. Stortingets forretningsorden § 41 og stortingsvedtak 26. april 2016.

Bakgrunnen for anmodningen var at komiteen 22. april 2016 mottok ny dokumentasjon fra forsvarsministeren, jf. brev av 21. april 2016.

Dokumentasjonen omfattet to rapporter med vedlegg, henholdsvis en rapport fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om avhending av materiell, datert 23. november 2015, og en sluttrapport fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om avhending av F-5 jagerfly, datert 11. april 2016.

I brev av 26. april 2016 fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til forsvarsministeren viste komiteen til at saken var sendt tilbake til komiteen for ny behandling. Komiteen ba om statsrådens begrunnelse for hvorfor saksbehandlingen av rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om avhending av materiell hadde tatt så lang tid. Det ble videre spurt om det forelå annen ytterligere dokumentasjon av betydning for saken.

Av forsvarsministerens svarbrev datert 29. april 2016 fremgår det blant annet:

«Begge rapportene ble initiert av Forsvarsdepartementet som en del av departementets oppfølging og forbedring av arbeidet med avhending i forsvarssektoren. Begge rapportene og departementets pågående arbeid med disse er tidligere gjort kjent for komiteen gjennom omtale i tidligere korrespondanse, i høringer og, hva gjelder rapporten om salg av F-5 jagerfly, eksplisitt omtale i komiteens innstilling av 15. mars. Ingen av de to rapportene har avdekket misligheter. Rapportenes anbefalinger er dels implementert allerede og dels under implementering.»

Forsvarsministeren skriver avslutningsvis:

«Oversendelsen av disse rapportene som vedlegg til mitt brev av 21. april er en del av mitt arbeid med å informere komiteen. Dette materialet ble ferdigbehandlet etter at komiteen hadde avgitt sin innstilling. Jeg har forståelse for at det anses uheldig at komiteen mottar et så omfattende materiale etter at innstilling er avgitt, og så kort tid før Stortinget behandler saken. På den annen side mente jeg at det ikke ville være riktig å avvente oversendelsen av nylig ferdigstilt materiale til etter Stortingets behandling.

Jeg understreker at departementets oppfølgende behandling av rapporten om internkontroll i avhending av materiell har vært rettet inn mot å sikre en god og helhetlig gjennomføring av viktige tiltak for å forbedre avhendingsprosessene i forsvarssektoren. Mitt brev til komiteen av 21. april hadde som formål å gi et mest mulig oppdatert bilde av dette.»

Komiteen mottok 13. mai 2016 et nytt brev fra forsvarsministeren der hun orienterer om et brev fra Økokrim til Forsvarsdepartementet, på bakgrunn av at Økokrim har fått oversendt de to rapportene fra Forsvarsdepartementets internrevisjon vedr. avhending av F-5 jagerfly. Det fremgår:

«Økokrim viser der blant annet til konklusjonen fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om at det «omtales en mislighetsrisiko, men det er ikke ensbetydende med mistanke eller bevis om faktisk utførte

misligheter.» Økokrim opplyser videre at de pr. i dag ikke har en etterforskning rettet mot avhending av F-5 jagerfly, og at den oppdaterte sluttrapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon tas til orientering og ikke vil bli gjenstand for ytterligere oppfølging fra deres side.»

Korrespondansen med forsvarsministeren følger som vedlegg til innstillingen.

1.2 Nærmere om den nye dokumentasjonen

1.2.1 Rapport om avhending av materiell

Det fremgår av oppslag datert 22. april 2016 på regjeringen.no at rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon (FD IR) «Avhending av materiell» har vurdert følgende problemstillinger:

- «1. Er avhending av materiell tilstrekkelig strategisk styrt i Forsvaret og FD?
2. Er ansvar, myndighet og etikk tydelig implementert i Forsvaret og FDs arbeidsprosesser?
3. Er avhending av materiell tilstrekkelig standardisert og understøttet med kompetanse, kommunikasjon og IT-systemer?
4. Ivaretar Forsvaret og FD erfaringslæring og kontinuerlig forbedring av prosessene for avhending av materiell?»

Rapporten skisserer 24 anbefalinger som kan forbedre internkontrollen. Det fremgår at 13 av disse er iverksatt, mens de resterende 11 er under implementering.

Rapporten tar for seg to case-studier. Det gjelder avhending av materiell under terminering i Afghanistan-operasjonen (2012–2015) og donasjon av stridsrasjoner til Ukraina i 2014.

Det fremgår av oppsummeringen i rapporten av 23. november 2015:

«Oppsummering av observasjoner og vurderinger

Problemstilling 1 - Er avhending av materiell tilstrekkelig strategisk styrt i Forsvaret og FD?

Den strategiske styringen av området avhending av materiell, sett i lys av oppdragets avgrensninger, tar utgangspunkt i strategiske mål i IVB/LTP, med tilhørende styringsparametere og tiltak, som følges opp gjennom RKR. Videre er mål, lovkrav og andre krav operasjonalisert til føringer som fremgår av de ulike dokumentene på nivå 2 i dokumenthierarkiet. Føringer og mål fremstår som godt forankret hos de fleste aktørene, og oppleves å hovedsakelig gi god retning for arbeidet. Det oppleves likevel enkelte målkonflikter, og det fremstår som uavklart hvordan disse skal håndteres og av hvem. Det er også noen tilfeller av misforhold mellom begreper i de ulike dokumentene, samt motstridende beskrivelser av dokumentenes virkeområde. Videre er det ikke entydige føringer for hvem avhending av materiell skal være totaløkonomisk mest fordelaktig for. Krav fra opp-

rinnelsesland om tredjepartslisens er ikke tilstrekkelig dekket i nivå 2-dokumentene, mens krav til eksportlisens vurderes å være godt dekket.

FD III har i sitt innspill til rapportens utkast opplyst at flere av disse forholdene ivaretas i arbeidet med å revidere FDs retningslinjer for materiellforvaltning samt at BMF vil revideres når ny materielletat blir etablert fra 1. januar 2016.

FD Led IR mener at risikostyringen på området avhending av materiell ikke har vært tilstrekkelig verken i Forsvaret eller FD, men fremstår som styrket etter gjennomførte forbedringstiltak. Det kan likevel være behov for å formalisere målet 'regelverksetterlevelse' samt gjennomføre risikovurderinger av dette målet. Internrevisjonen stiller også spørsmål ved om FLO/SAS har nødvendig uavhengighet til å vurdere risiko knyttet til potensielle kjøpere de selv har lagt ned mye arbeid i å klargjøre et salg til.

Problemstilling 2 - Er ansvar, myndighet og etikk tydelig implementert i Forsvaret og FDs arbeidsprosesser?

FDs rolle, ansvar og myndighet knyttet til donasjoner er i utgangspunktet definert i styrende dokumenter. Imidlertid har praksis vist at det fremstår som uklart hvilke mekanismer eller kontroller som skal sikre en korrekt behandling av saker som kanaliseres inn via FD eller politisk nivå, og som gjennomføres i samarbeid med FLO i en top-down-behandling. Det er dermed en viss risiko for at fagavdelingens påkrevde fagkompetanse innen avhending ikke involveres. FDs rolle og myndighet i eksportsaker er heller ikke entydig beskrevet, noe som bidrar til å skape utydelighet rundt FDs rolle.

FD II utøver en rolle i avhendingssaker som er erkjent, men ikke beskrevet, og koordineringen fra FD II mot FD III i utøvelsen av rollene i dette grensesnittet har ikke vært tilstrekkelig. Videre ser det ut til at FLO/SAS' rolle ikke har vært godt nok forankret i Forsvaret, og dette kommer til syne i et av casene hvor andre avdelinger i FLO var «lead» på en donasjonssak. Disse forholdene bidro til at det ikke ble søkt om eksportlisens i en spesifikk sak. Revisjonen har vist at grensesnittet mellom FD II og FD III i avhendingssaker krever en avklart rolleforståelse.

I forbindelse med termineringen av Afghanistan-operasjonen avga FD en svært vid fullmakt til å donere ikke-sensitivt overskuddsmateriell. Caset i vedlegg 7 viser at FD ikke har hatt noen klar intensjon om å følge opp delegeringen av fullmakten, ut over avviksbasert rapportering. Fullmakten forutsatte at Forsvaret fulgte opp avhendingen i tråd med regelverket og at det ble rapportert til FD dersom det var spørsmål knyttet til myndighetsomfang¹ eller andre uklarheter. Sjef TTF har for øvrig angitt fullmakten som et viktig suksesskriterie for at termineringen ble vellykket.

Revisjonen har videre gitt indikasjoner på utilstrekkelig ledelsesforankring av etiske retningslinjer og en manglende proaktiv bevisstgjøring rundt nødvendig etisk forståelse for å kunne skape et godt kontrollmiljø i FLO/SAS.

¹ Se undervedlegg 1 til vedlegg 7.

Problemstilling 3 - Er avhending av materiell tilstrekkelig standardisert og understøttet med kompetanse, kommunikasjon og IT-systemer?

Avhending av materiell har det siste året vært gjenstand for et omfattende forbedringsarbeid i Forsvaret. I tråd med oppdragets formål har FD Led IR kun vurdert designet på de nye prosedyrene for arbeidet. FLO har utarbeidet en ny prosedyre som hovedsakelig ser ut til å ha tatt høyde for de viktigste kravene til en avhendingsprosess. Det er likevel noen gjenstående små forbedringspunkter, flere av disse har FLO allerede opplyst vil bli ivaretatt. FD har på sin side pr. ultimo september 2015 ikke formaliserte prosedyrer verken internt i FD III-5 eller for koordinering mellom FD II og FD III.

FD Led IR mener ikke-formaliserte prosedyrer innebærer en forankring knyttet til personer og ikke til roller. FD III har informert om at prosedyren for FD III pr. november 2015 er formalisert.

Oppdraget har vist at det ikke har ligget en tilstrekkelig og oppdatert risiko- og vesentlighetsvurdering bak prioriteringen av personellressurser og kompetanse til materiellområdet i FD, hvor avhending av materiell har kommet særlig dårlig ut. Den lave bemanningen har resultert i nøkkelmannsrisiko på avhendingsområdet i FD. FD III har informert om at dette håndteres i FDs OU- prosess. Videre har det vært en mangelfull samordning av FD II og FD III i en avhendings sak som krevde involvering av begge avdelinger.

Det er indikasjoner på at FLO/SAS' fagkompetanse i avhendings saker ikke alltid blir benyttet for å sikre en forsvarlig prosess, da også andre avdelinger i FLO gjennomfører avhending av materiell. FLO har i sitt tilsvarende rapportutkast anført at alt salg av overskuddsmateriell skal foretas av SAS, og at det har blitt gjort betydelige innskjerpelser av rutiner fra høsten 2014. FD Led IR er enig i at de nye prosedyrene i større grad enn tidligere synliggjør at oppgaver tilknyttet avhending av overskuddsmateriell skal utføres av FLO/SAS. FD Led IR mener likevel det kan være behov for å ytterligere forankre denne rollen i organisasjonen, da man ikke kan forutsette at resten av organisasjonen gjør seg godt kjent med FLO/SAS' prosedyrer.

Det finnes ikke standardiserte prosedyrer i FLO som sikrer ensartet praksis ved avgangsføring av materiell i SAP ved de ulike avhendingsmetodene, noe som åpner for uryddighet og potensielt også misligheter. Ulike metoder for avgangsføring gir dessuten svært dårlig oversikt over omfanget på henholdsvis donert, destruert og solgt materiell.

Problemstilling 4 - Ivaretar Forsvaret og FD erfaringslæring og kontinuerlig forbedring av prosessene for avhending av materiell?

FLOs styringssystem har en prosedyre for kontinuerlig forbedring og avviksbehandling, som legger til rette for erfaringsbasert læring. Videre har prosedyren for avhending av overskuddsmateriell fokus på dokumentasjon underveis i prosessen, som er en forutsetning for, men ikke i seg selv tilstrekkelig til å sikre hensiktsmessig erfaringshåndtering og kontinuerlig forbedring. Prosedyrene gir et godt utgangspunkt for dette, men det er viktig at etterlevelsen følges opp for å sikre et systematisk forbedrings- og læringsarbeid. Et eksempel på det motsatte er manglende funksjonalitet i SAP for ensartet avgangsføring av

materiell. Som demonstrert av TTF kan dette kompenseres ved en ensartet og bevisst praksis for avgangsføring. FD Led IR kan ikke se at erfaringsdeling, -læring og kontinuerlig forbedring har funnet sted for temaet avgangsføring i SAP.

I TTF har førstelinjen sørget for å legge grunnlag for en hensiktsmessig og effektiv erfaringslæring, også knyttet til materiellregnskapsføring, mens andrelinjen (FST og FD) ikke pr. ultimo september har fått integrert læringen for fremtiden.

FDs prosesser for kontinuerlig forbedring er ikke formaliserte, noe som også fremgår av caset donasjon av stridsrasjoner til Ukraina.»

1.2.2 Sluttrapport om avhending av F-5 jagerflyene

Forsvarsdepartementets internrevisjon har undersøkt prosessen rundt salg og eksport av utrangert F-5 jagerfly, håndtering av interessenter inkludert firmaet NGL som kjøpte flyene i 2015 og hvem som hadde hvilke roller og ansvar for avhendingen som begynte i 2002.

Det fremgår av nyhetsoppslag på regjeringen.no 22. april 2016:

«Salget i 2015 ble godkjent av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og amerikanske myndigheter. Disse godkjennelsene var en forutsetning for salget. Rapporten peker på at alle formaliteter knyttet til lisens er i henhold til regelverket.

Internrevisjonen finner grunn til å peke på at mangelfull dokumentasjon og lav etterprøvnbarhet har gjort det vanskelig å rekonstruere prosessene. Det er derfor flere områder der revisjonen verken kunne bekrefte eller avkreftede påstander og funn. Dette gjelder for eksempel om alle interessentene er gitt en likeverdig mulighet til å kjøpe flyene eller ikke.

Revisjonsperioden var fra 2002 til 2015. Rapporten sier at avhendingsregelverket i denne perioden ikke i tilstrekkelig grad var standardisert og operasjonalsert, men at det etter denne perioden er implementert flere forbedringstiltak knyttet til avhending av materiell.»

Det følger av sammendraget i sluttrapporten datert 11. april 2016:

«1 Sammendrag

FD Led IR har gjennomført en utvidet undersøkelse av avhendingen av F-5 jagerfly med vekt på Forsvarets rolle. Forsvarsdepartementets rolle er omtalt i begrenset grad. Oppdraget ble igangsatt etter en innledende undersøkelse av et tips fra en privatperson med påstand om kritikkverdige forhold i salgsprosessen som ledet til salget av to F-5B fly (66-9243 og 66-9244) til Northern General Leasing LLC (NGL) i USA i februar 2015. Av de opprinnelig 15 fly som var til salgs, er dette de eneste F-5 jagerflyene som er avhendet ved salg.

En foreløpig rapport ble av departements ledelse besluttet oversendt til kontroll- og konstitusjonskomiteen og Økokrim. Det ble tatt stilling til at eventuell supplerende informasjon skulle håndteres i en oppfølgingsrapport. Ministeren hadde uttalt at hun

skulle holde komiteen løpende orientert om nye saker.

Etter dette har FD Led IR mottatt Forsvarets redegjørelse, og Forsvarsstaben har lagt til rette for intervju av nøkkelpersonell som kunne opplyse saken. Foreløpig rapport var avgrenset til avhendingen av de to F-5B jagerflyene 66-9243 og 66-9244 og til en tidsperiode fra 2005, da kontakt ble innledet med endelig kjøper. Basert på informasjon mottatt i Forsvarets redegjørelse datert 29. oktober 2015, samt i etterkant av denne, ble oppdraget utvidet til også å omfatte utvalgte, relevante forhold fra avhendingsprosessen for 15 F-5A og B fly som startet i 1999, med fokus på forhold og hendelsesforløp som kan relateres til salgsprosessen som ledet til salget av to fly i mars 2015. Den oppdaterte rapporten erstatter den foreløpige rapporten.

Formålet har vært å vurdere om prosessen for salg og eksport av F-5 jagerflyene har vært forsvarlig mht. håndtering av interessenter, NGL som kjøper og sluttbruker, og rolle- og ansvarsfordeling i avhendingsprosessen, herunder grensesnittet mot andre aktører. Svarene på utestående spørsmål fra foreløpig rapport førte til nye spørsmål slik at denne rapporten inkluderer resultater fra hele undersøkelsesløpet.

Siden revisjonsprosessen har vært omdiskutert, har FD Led IR beskrevet denne særskilt i rapportens kapittel 6 samt i vedlegg 2. Blant forhold som omtales der er FDs vurderinger tilknyttet Forsvarets mulighet til å uttale som om rapporten og svakheter tilknyttet FD Led IRs tilgang til informasjon.

Fakta og vurderinger som ligger til grunn for denne rapporten har vært til uttalelse hos FD og Forsvaret, og enkelte faktadeler er forelagt UD. Forsvarsmateriell som etat har ikke gitt uttalelse til rapporten, men fagpersonell i Forsvarsmateriell har bidratt i kraft av å være tidligere ansatt i FLO.

Avhending var i undersøkelsesperioden del av Forsvarets ansvarsområde. Fra 1. januar 2016 er dette ansvarsområdet overført til den nyopprettede etaten Forsvarsmateriell. Oppfølgingen av denne rapporten vil derfor involvere Forsvarsmateriell i større grad enn Forsvaret.

Vurdering

Overordnet vurdering, konklusjon og anbefaling fremgår av rapportens kapittel 8 og sammen med dette sammendraget utgjør disse to kapitlene en kortversjon av rapporten.

Salget i 2015 er godkjent av UD, amerikanske myndigheter og FD, men som hovedkonklusjon fastholder FD Led IR likevel oppsummert konklusjon fra foregående rapport:

Avhendingsprosessen preges av svak internkontroll. Det omtales en mislighetsrisiko, men det er ikke ensbetydende med mistanke eller bevis om faktisk utførte misligheter, og utgjør således ikke grunnlag for anmeldelse av potensielt straffbare forhold. For FD Led IR fremstår det som uklart hvilke nøkkeltroller Forsvaret faktisk har lagt til grunn i denne salgsprosessen.

Konklusjonen bygger på følgende del-konklusjoner:

1. Forsvaret har forsøkt å selge jagerflyene til flere interessenter fra 2002 og frem til i dag, men FD Led IR kan likevel *verken avkrefte eller bekrefte* at

interessentene er gitt like muligheter i salgsprosessen, jf det ulovfestede likebehandlingsprinsippet, eller at Forsvaret har utnyttet den konkurranse som markedet byr, slik normalinstruksen krever. Det er eksempler på at interessenter ikke er fulgt opp, ikke har mottatt lik informasjon og at interessenter er avvist uten dokumentert begrunnelse.

En annen observasjon av at avhendingsprosessen *ikke er gjennomført i samsvar med regelverket*, er manglende og mangelfulle salgsprotokoller. For fem av syv salgskontrakter foreligger det ikke protokoll, og for de to foreliggende protokollene er det påpekt vesentlige svakheter.

2. Det er *indikasjoner på at Forsvaret har fordelebehandlet NGL.* Det er av Forsvaret anskaffet materiell til flyene for ca 5,5 mill kr etter at kontrakt var inngått med NGL i 2006 om salg av flyene «as is where is». Andre indikasjoner er at NGL har tilbudt Forsvaret kostnadsfri lagring før kjøp, og at det har vært gjennomført flere salgsforsøk mot NGL og stilt andre krav og salgsbetingelser enn for andre, sammenlignbare interessenter.

3. Lagring av flyene hos NGL vurderes ikke å representere høy risiko med hensyn til uforsvarlig bruk. Det bemerkes at Forsvaret i praksis har hatt begrenset kontroll med materiellet, samt at flyene var lagret uten gyldig tillatelse fra US DoS fra salget ble kansellert i juni 2008 til februar 2010² og uten skriftlig kontrakt med foretaket som har forestått lagring fra høsten 2013 til mars 2015. FD har bemerket at spørsmålet om tillatelse fra US Dos må kunne ses på som en formalitet.

Deler av omtalt tilleggsanskaffelse i punkt 2 ble levert direkte til ny kontraktspartner, Calspan, etter at 2006-kontrakten med NGL ble terminert i 2008. Selv om denne kontrakten også ble terminert i 2010, har Forsvaret bekreftet at det er sannsynlig at materiellet ikke er returnert til Forsvaret, eller overført til ny kjøper (NGL).

Det gjøres oppmerksom på at de to F-5 jagerflyene nå synes å stå uten en avtale om hvilke tjenester som skal leveres amerikanske myndigheter etter at BAEs avtale er kansellert. UD har vært i kontakt med amerikanske myndigheter som opplyser at forutsetningene for salget av F-5 til NGL ikke er brutt som en følge av den kansellerte kontrakten med BAE. En aktiv og realisert kontrakt med amerikanske myndigheter er trukket frem som en forutsetning overfor andre interessenter for inngåelse av salgskontrakt.

4. Forsvaret har vært behjelpelig med informasjon til å opplyse saken, men det har likevel vært krevende å rekonstruere prosessen som følge av *manglende og svak dokumentasjon og sporbarhet.* Blant annet mangler sentral dokumentasjon på at salgsprosessen er gjennomført i samsvar i med gjeldende regelverk, og det har ikke vært mulig å etterprøve flere vurderinger og beslutninger i salgsprosessen, og å forstå hendelsesforløpet fullt ut. En vesentlig andel

² Det mangler dokumenterte vurderinger av avhending på annen måte enn ved salg, eventuelt retur av flyene, da intensjonsavtalen mellom US Gov og UAE ble kansellert i juni 2008 og forutsetningen for US DoS' godkjenning av lagring av flyene falt bort. Når ny tillatelse til lagring først ble gitt av DoS 16. februar 2010, altså 1,5 år etter kanselleringen, kan det diskuteres om dette er innenfor rimelig tid.

av dokumentasjonen ser heller ikke ut til å ha vært journalført, datert og/eller ferdigstilt.

5. I denne avhendingsprosessen fremstod Forsvarets oppgaver som uklare mht. *kundevurdering, vurderinger av sluttbruk og oppfølging av sluttbruk*: Vurderinger tilknyttet selskapet NGL, sluttbruk samt evne og kapasitet synes fraværende eller svak. Plikten til oppfølging av sluttbruk synes i løpet av prosessen å ha blitt klarere, men FD Led IR oppfatter at det fortsatt er ubesvarte spørsmål knyttet til leverandørens plikt til oppfølging av sluttbruk, for eksempel håndtering av vilkår i eksportlisenser.

Undersøkelsen ble opprinnelig initiert med bakgrunn i at en interessent hevdet å ha blitt utestengt fra salgsprosessen: Undersøkelsen har bekreftet muntlig kontakt, men da verken FLO SAS eller interessenten kan/har fremskaffe(t) objektiv dokumentasjon, kan FD Led IR verken avkrefte eller bekrefte om interessenten har blitt urettmessig utestengt. Det er mulig at interessenten, som har gitt et høyere tilbud etter salgstidspunktet, kunne gitt dette også før salget i 2015, men det er ikke tatt stilling til om opplyst sluttbruk kunne blitt godkjent av relevante myndigheter. Det bemerkes imidlertid at Forsvaret inngikk kontrakt med NGL i 2012, og søkte om TPT-godkjenning, uten at sluttbruk var avklart. FD Led IRs ovennevnte observasjoner tilknyttet prosessen og håndteringen av NGL og øvrige interessenter, viser en risiko for at interessenter ikke er behandlet likt eller gitt samme anledning til å kjøpe flyene.

Anbefaling

Med bakgrunn i undersøkelsen ser vi at regelverket på avhendingsområdet ikke i tilstrekkelig grad var i standardisert og operasjonalisert. Påviste svakheter er i stor grad kjent fra andre sammenhenger og etter undersøkelsesperioden (frem til mars 2015) er det implementert flere forbedringstiltak tilknyttet avhending av materiell i FD, Forsvaret og Forsvarsmateriell. Blant annet er FD Led IR kjent med at FDs retningslinjer for materiellforvaltning i forsvarssektoren er revidert, og at FLO har utformet nye prosedyrer på avhendingsområdet. Disse inngår ikke i FD Led IRs beskrivelser og vurderinger. *Det anbefales likevel at FD, Forsvaret og Forsvarsmateriell vurderer denne rapportens observasjoner for å vurdere et eventuelt behov for kompletterende tiltak til allerede implementerte og påbegynte tiltak.»*

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Are Helseth og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Tom E. B. Holthe og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, og fra Miljøpartiet De Grønne, Une Aina Bastholm viser til at Innst. 213 S (2015–

2016) opprinnelig var ført opp til behandling i Stortinget 26. april 2016, men i stortingsmøte samme dag ble saken besluttet sendt tilbake til komiteen for ny behandling, jf. Stortingets forretningsorden § 41.

Bakgrunnen for at innstillingen ble sendt tilbake til komiteen var at komiteen 22. april 2016 mottok ny dokumentasjon fra forsvarsministeren. Dokumentasjonen omfattet to rapporter med vedlegg. Det ene var en rapport fra internrevisjonen om internkontroll i avhending av materiell, datert 23. november 2015, og det andre var sluttrapport fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om avhending av F-5 jagerfly, datert 11. april 2016.

Komiteen legger på nytt fram Innst. 213 S (2015–2016) og opprettholder de merknader og forslag til vedtak som fremkommer der. I det følgende gjøres det rede for komiteens tilleggsmerknader basert på den nye informasjonen fra forsvarsministeren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, viser til at det oversendte materialet representerer et stort volum der komiteen i realiteten kun hadde en arbeidsdag til å behandle de mottatte rapporter før behandlingen av saken i Stortinget. Flertallet finner derfor grunn til å rette kritikk for at de mottatte rapportene kom komiteen i hende for sent til at komiteen kunne gjøre en forsvarlig behandling av saken i Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser for øvrig til at den fremlagte rapporten var varslet oversendt komiteen innen utgangen av mars 2016, ref. statsrådets brev av 19. februar 2016, men at komiteen likevel valgte å avgi innstilling på det da foreliggende saksgrunnlag.

Komiteen viser til sammendraget i sluttrapporten vedrørende salg av F-5 jagerfly, datert 11. april 2016:

«FD Led IR har gjennomført en utvidet undersøkelse av avhendingen av F-5 jagerfly med vekt på Forsvarets rolle. Forsvarsdepartementets rolle er omtalt i begrenset grad. Oppdraget ble igangsatt etter en innledende undersøkelse av et tips fra en privatperson med påstand om kritikkverdige forhold i salgsprosessen som ledet til salget av to F-5B fly (66-9243 og 66-9244) til Northern General Leasing LLC (NGL) i USA i februar 2015. Av de opprinnelig 15 fly som var til salg, er dette de eneste F-5 jagerflyene som er avhendet ved salg.»

Komiteen viser videre til at den overordnede vurdering, konklusjon og anbefaling fremgår av rapportens kapittel 8. Rapporten konstaterer at salget i 2015 er godkjent av Utenriksdepartementet, ameri-

kanske myndigheter og Forsvarsdepartementet og at flyene som stod i USA, hele tiden har vært under norsk kontroll og ikke har vært disponert i strid med norsk regelverk. Videre fremholder FD Led IR at:

«Avhendingsprosessen preges av svak internkontroll. Det omtales en mislighetsrisiko, men det er ikke ensbetydende med mistanke eller bevis om faktisk utførte misligheter, og utgjør således ikke grunnlag for anmeldelse av potensielt straffbart forhold. For FD Led IR fremstår det som uklart hvilke nøkkelkontroller Forsvaret faktisk har lagt til grunn i denne salgsprosessen.»

Komiteen viser til at FD Led IR verken kan avkrefte eller bekrefte at interessentene er gitt like muligheter i salgsprosessen, jf. det ulovfestede likebehandlingsprinsippet, eller at Forsvaret har utnyttet den konkurranse som markedet byr, slik normalinstruksen krever. Rapporten beskriver at det er eksempler på at interessenter ikke er fulgt opp, ikke har mottatt lik informasjon og at interessenter er avvist uten dokumentert begrunnelse.

Komiteen viser videre til at avhendingsprosessen ikke er gjennomført i samsvar med regelverket og at det er manglende eller mangelfulle salgsprotokoller. For fem av syv salgskontrakter foreligger det ikke protokoll, og for de to foreliggende protokollene er det påpekt vesentlige svakheter. Det er videre indiksjoner på at Forsvaret har fordelsbehandlet NGL.

Komiteen viser til uttalelser fra forsvarssjefen og sjef FLO som under høringen 27. november 2015 omtalte salget av F-5 jagerflyene som et «grønt salg». Komiteen viser til den endelige rapporten fra internrevisjonen som konstaterer at salget i 2015 er godkjent av UD, amerikanske myndigheter og FD, men at det er dårlig sporbarhet fra selve salgsprosessen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Senterpartiet, er ut fra konklusjonen i rapporten overrasket over at både forsvarssjefen og sjef FLO i høringen 27. november 2015 kunne erklære salget av F-5 jagerflyene for «grønt» når det foreligger så store mangler ved selve salgsprosessen.

Komiteen viser til brev fra forsvarsministeren av 29. april 2016 der hun orienterer om at den endelige rapporten fra internrevisjonen er sendt til Økokrim, slik den foreløpige rapporten også ble. Dette er i tråd med tidligere brev om at Forsvarsdepartementet hadde mottatt nye opplysninger fra forsvarssjefen om salgsprosessen av de to F-5 jagerflyene. Dette viser alvorret i denne avhendingsprosessen. Komiteen har merket seg at Økokrim i brev til Forsvarsdepartementet har opplyst at de per i dag ikke har en etterforskning rettet mot avhending av F-5 jagerfly og at den oppdaterte sluttrapporten fra Forsvarsde-

partementets internrevisjon tas til orientering og ikke vil bli gjenstand for ytterligere oppfølging fra deres side.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet vil særlig fremheve at F-5-rapporten understøtter det som tidligere er opplyst om at flyene som stod i USA, var under norsk kontroll og ikke ble disponert i strid med regelverket. Videre at flyene ble solgt til aktører som hadde nødvendig godkjenning av både norske og amerikanske myndigheter. Sånn sett var det et «grønt» salg. Det er imidlertid grunn til å kritisere salgsprosessen ved at det finnes eksempler på at interessenter ikke er fulgt opp og at de ikke har mottatt samme informasjon. Det mangler eller foreligger også mangelfulle salgsprotokoller.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, viser til at F-5-rapporten er gjort med vekt på Forsvarets rolle, mens Forsvarsdepartementets rolle i begrenset grad er omtalt. I tillegg synes ikke rapporten i tilstrekkelig grad å omtale eventuelle kontakter med mulige tilbydere i perioden rapporten dekker.

Komiteen forventer at Forsvarsdepartementet sørger for en nærmere gjennomgang av salgsprosessen vedrørende salget av de to F-5 jagerflyene og sørger for at de mangler som er avdekket, rettes opp slik at en unngår denne typen saker i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det er gjort en rekke anbefalinger fra Forsvarsdepartementet knyttet til rapporten «Avhending av F-5 jagerfly». Disse er blant annet at avhendingsplaner skal synliggjøre risikoreducerende tiltak, salgsprotokoller skal alltid fylles ut og tydeliggjøre vurderinger som ligger til grunn for beslutning, konsekvent behandling av alle interessenter, all kunnskap som benyttes i vurderinger av kunder i et land det er aktuelt å selge til skal systematiseres, man skal ha entydige ansvarlinjer, presisering av fullmakter mv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til sluttrapporten om salg av F-5 jagerfly side 43 der det står at

«Det kan se ut til at NGL har vært informert om når det har vært aktuelt å henvende seg til FLO, noe som ikke harmonerer med FLOs praksis som overlater til interessentene å ta kontakt».

Dette er alvorlig.

Flertallet viser også til rapporten side 42, der det står at NGL kjente til prisen som var avtalt med Spania i 2014 og at FLO SAS mener at dette var utslagsgivende for den lave salgssummen. FLO SAS har fortalt at NGL «hadde overhørt diskusjonen mellom det spanske luftforsvaret og FLO SAS da de var på Fort Worth i forbindelse med visning av flyene». Flertallet mener dette er uprofesjonelt.

Flertallet mener at rapporten avdekker alvorlige mangler vedrørende salg av F-5 jagerfly.

Flertallet viser til at Stortinget i plenum kan pålegge Riksrevisjonen å sette i gang særlige undersøkelser, jf. lov om Riksrevisjonen § 9 sjuende ledd første punktum.

Med de mangler som er avdekket av internrevisjonen vedrørende avhending av F-5 jagerflyene, fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber Riksrevisjonen om å gjennomgå hele salgsprosessen vedrørende salg av de to F-5 jagerflyene som er omtalt i sluttrapport fra FD Led IR, datert 11. april 2016.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet vil understreke at Forsvarets internrevisjon (FD IR) konstaterer at salget i 2015 er godkjent av UD, amerikanske myndigheter og FD. I kontrollhøringen 27. november 2015 uttalte både forsvarssjef og sjef FLO at en kunne erklære salget av F-5 jagerflyene for «grønt». Dette medlem forstår disse uttalelsene slik at det på det tidspunktet var opp til forsvarsjefen å effektivere beslutninger tatt av UD, amerikanske myndigheter og FD. Videre vil dette medlem påpeke at i sluttrapporten vedrørende salg av F-5 jagerfly datert 11. april 2016 heter det at «Forsvarsdepartementets rolle er omtalt i begrenset grad.»

Dette medlem slutter seg til kritikken fra internrevisjonen om at formalitetene ved salgene ikke var i orden. Forsvarssjefens organisasjon gjorde en for dårlig jobb. Det er meget alvorlig.

Det er imidlertid spesielt at internrevisjonsrapporten vier stor oppmerksomhet på hva som er gjort nedover i forsvarsorganisasjonens rekke helt til saksbehandlernivå, mens det er påfallende at Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og amerikanske myndigheters involvering er omtalt i begrenset grad.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber Riksrevisjonen gjennomgå hele salgsprosessen, inkludert rollen til Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, vedrørende salg av de to F-5 jagerflyene som er omtalt i sluttrapport fra FD Led IR, datert 11. april 2016.»

Dette medlem vil subsidiært støtte forslaget fra flertallet.

Komiteen viser videre til rapport fra FD Led IR vedrørende avhending av materiell, datert 23. november 2015, der det fremgår at rapporten har resultert i at det er skissert 24 anbefalinger som kan forbedre internkontrollen. Oversikten som er vedlagt rapporten, viser at 13 av forslagene er implementert og de resterende 11 er under implementering. Komiteen finner dette positivt.

Komiteen viser til at rapporten omtaler flere saker der utstyr er avhendt (eksportert/donert) uten at det er innhentet eksportlisens. Selv om det i disse sakene er uttalt at Forsvaret ville ha fått eksportlisens dersom de i forkant hadde søkt om dette, finner komiteen det kritikkverdige at regelverket ikke er overholdt. Komiteen forutsetter at Forsvaret forholder seg til regelverket for denne type eksport/donasjon i fremtidige saker.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, viser til rapporten om avhending av materiell og vil spesielt bemerke

- at internrevisjonen stiller spørsmål ved om FLO/SAS har nødvendig uavhengighet til å vurdere risiko knyttet til potensielle kjøpere de selv har lagt ned mye arbeid i å klargjøre et salg til.
- at det er gitt indikasjoner på utilstrekkelig ledelsesforankring av etiske retningslinjer og en manglende proaktiv bevisstgjøring rundt nødvendig etisk forståelse for å kunne skape et godt kontrollmiljø i FLO/SAS.
- at det ikke finnes standardiserte prosedyrer i FLO som sikrer ensartet praksis ved avgangsføring av materiell i SAP ved de ulike avhendingsmetodene, noe som åpner for uryddighet og potensielt også misligheter. Ulike metoder for avgangsføring gir dessuten svært dårlig oversikt over omfanget på hhv donert, destruert og solgt materiell.
- at FDs prosesser for kontinuerlig forbedring ikke er formaliserte, noe som også fremgår av caset donasjon av stridsrasjoner til Ukraina.

Flertallet finner dette alvorlig.

Komiteen viser for øvrig til og opprettholder forslag til vedtak i Innst. 213 S (2015–2016).

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 1

Stortinget ber Riksrevisjonen gjennomgå hele salgsprosessen, inkludert rollen til Utenriksdepartementet og Forsvarsdepartementet, vedrørende salg av de to F-5 jagerflyene som er omtalt i sluttrapport fra FD Led IR, datert 11. april 2016.

4. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til saken og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

I

Stortinget ber Riksrevisjonen om å gjennomgå hele salgsprosessen vedrørende salg av de to F-5 jagerflyene som er omtalt i sluttrapport fra FD Led IR, datert 11. april 2016.

II

Innst. 213 S (2015–2016) Tillegg 1 – Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Sak om salg av brukt og utrangert forsvarsmateriell – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 20. mai 2016

Martin Kolberg

leder

Helge Thorheim

ordfører

**DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT**

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

FORTROLIG
U.off., jf. iht beskyttinstr. § 2 og
§ 3, jf. offl. § 13.1 og fvl. § 13.1

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2016/50424-2/FD III 5/AUBB

21.04.2016

Vedrørende sak om avhending av brukt og utrangert forsvarsmateriell

Jeg viser til tidligere korrespondanse med kontroll- og konstitusjonskomiteen i saken om avhending av brukt og utrangert forsvarsmateriell.

Forsvarsdepartementets internrevisjon har nå ferdigstilt sin oppdaterte sluttrapport om avhending av F-5 jagerfly. Rapporten følger vedlagt sammen med en oversikt over oppfølgingen av rapportens anbefalinger. Til komiteens orientering vedlegges også sluttrapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon vedrørende avhending av materiell sammen med oversikt over oppfølging av rapporten. Jeg gjør oppmerksom på at begge rapporter er gradert Fortrolig i henhold til beskyttelsesinstruksen, og at det vil bli utarbeidet avgraderte versjoner som offentliggjøres på regjeringen.no.

Rapport om avhending av materiell

Som det fremgår av vedlagte rapport har internrevisjonen revidert hvor moden internkontrollen er som verktøy for måloppnåelse i FD og Forsvaret. For å belyse praksis for internkontroll i avhendingssaker, tar rapporten for seg to case-studier: Avhending av materiell under terminering av Afghanistan-operasjonen (2012–2015) og donasjon av stridsrasjoner til Ukraina (2014).

I saken om avhending av materiell i Afghanistan (2012–2015) skriver internrevisjonen at håndteringen av materiellavhendingen ble grundig dokumentert samt at materiellregnskapsføringen ble gjort med god sporbarhet og etterprøvbarehet. Rapporten viser imidlertid at det var en svakhet ved materiellregnskapssystemet generelt i FLO at det ikke var utarbeidet tilsvarende ensartede prosedyrer som sikrer at man kan skaffe oversikt over avhendet materiell eller spore om materiellet var donert, solgt eller destruert. Forsvaret arbeider fortsatt med gjennomgangen av materiellavhendingssaker etter avsluttede utenlandsoperasjoner.

I saken om donasjon av stridsrasjoner til Ukraina (2014) skriver internrevisjonen at donasjonen ble gjennomført uten at eksportlisens ble vurdert i henhold til regelverket. Donasjonen var et resultat av et ønske om bistand til Ukraina i en vanskelig tid. Saken er omtalt i Prop. 1 S (2015–2016), og for øvrig offentliggjort gjennom pressemelding fra Forsvarsdepartementet 7. september 2014.

Rapporten skisserer 24 anbefalinger som kan forbedre internkontrollen. Mange av disse

anbefalingene var implementert før rapporten ble ferdigstilt. Dette fremgår også av rapporten. Per i dag er 13 av anbefalingene iverksatt, og de resterende 11 er under implementering.

Rapport om avhending av F-5

Som det fremgår av vedlagte rapport om avhending av F-5 peker internrevisjonen på at mangelfull dokumentasjon og lav etterprøvnbarhet har gjort det vanskelig å rekonstruere salgsprosessene. Internrevisjonen konkluderer imidlertid med at salget som ble gjennomført i 2015 ble godkjent av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og amerikanske myndigheter, og tilbakeviser påstanden om at flyene kan ha vært disponert av andre i strid med regelverket. Rapporten peker på enkelte svakheter ved salgsprosessene og skisserer åtte anbefalinger, hvorav fire er iverksatt og fire nå er under implementering. Revisjonsperioden var fra 2002 til 2015.

For ordens skyld gjør jeg oppmerksom på at den oppdaterte rapporten om avhending av F-5 jagerfly også rutinemessig oversendes Økokrim.

Andre saker

I vårt løpende arbeid med å gjennomgå og vurdere avhendingsprosessene, har to saker vært gjenstand for særlig oppfølging. Begge sakene gjelder tilfeller der Forsvaret har eksportert en vare som var underlagt lisensplikt. I den ene saken vurderte Forsvaret at eksporten ikke var lisenspliktig. I den andre saken ble lisensplikt vurdert, men varen ble utført før søknadsprosessen var initiert. Selv om ingen av disse sakene knytter seg til avhending eller donasjon av våpen, ammunisjon eller tyngre militært materiell, ønsker jeg å inkludere disse for å kunne gi et mest mulig helhetlig bilde og samtidig understreke bredden i det oppfølgingsarbeidet som nå pågår.

Den første saken dreier seg om en eksport av bakterier til Finland som ble gjennomført i 2014 som en del av et nordisk forskningssamarbeid. I 2016 ble Forsvaret gjort kjent med at eksporten var lisenspliktig. Forsvaret oversendte deretter en redegjørelse til Utenriksdepartementet.

Den andre saken dreier seg om en donasjon av vinterbekledning (støvler, sokker, undertøy mv.) til en politiavdeling i Afghanistan. Dette er den enheten norske styrker jobber tett sammen med. Forsvaret gjennomførte denne donasjonen i 2016 uten å søke om eksporttillatelse. Utenriksdepartementet bekreftet i ettertid at denne utførelsen var lisenspliktig etter «fang-alt bestemmelsen» i eksportkontrollforskriften, siden bekledningen var til militær bruk, men at eksportlisens ville blitt påregnet innvilget ved søknad fra Forsvaret. Forsvarssjefen har presisert at dette er hans ansvar og at han har iverksatt nødvendige tiltak for å unngå at denne feilen skjer igjen.

Avslutning

Jeg har tidligere orientert komiteen om det omfattende forbedringsarbeidet som er igangsatt på materiellavhendingsområdet. I rapporteringen om og i den løpende behandlingen av materiellavhendingsaker, ser departementet at etatene i forsvarssektoren tidvis står overfor kompliserte avveininger. For ytterligere å styrke den etablerte forståelsen mellom aktørene, vil derfor Forsvarsdepartementet med støtte fra Utenriksdepartementet avholde et særskilt seminar om eksportkontroll for relevante aktører i forsvarssektoren. Seminaret vil være et ytterligere bidrag til å sikre at de iverksatte tiltakene og forbedringsarbeidet får nødvendig effekt. Seminaret skal etter planen for første gang gjennomføres 14. juni i år.

Uten vedlegg er dette skrevet ugradert.

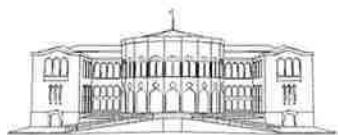
Med hilsen

Ine Eriksen Søreide

Vedlegg:

- 1 Oppdatert sluttrapport F-5**
- 2 Oppfølging av oppdatert sluttrapport F-5**
- 3 Sluttrapport Avhending av materiell**
- 4 Sluttrapport Avhending av materiell - vedlegg 7**
- 5 Sluttrapport Avhending av materiell - vedlegg 8**
- 6 Oppfølging av sluttrapport Avhending av materiell**

Forsvarsminister Ine Eriksen Søreide
Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 Oslo

Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Vår dato: 26.04.2016
Vår ref.:

Deres dato:
Deres ref.:

Vedr. sak om avhending av brukt og utrangert forsvarsmateriell

Kontroll- og konstitusjonskomiteen viser til brev av 21. april 2016 fra forsvarsministeren.

Stortinget vedtok 26. april 2016 å sende sak om salg av brukt og utrangert forsvarsmateriell tilbake til komiteen, jf. Stortingets forretningsorden § 41. På bakgrunn av den nye dokumentasjonen i saken, vil det bli fremmet en tilleggsinnstilling til Stortinget.

Komiteen ber om statsrådets begrunnelse for hvorfor saksbehandlingen av rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om Avhending av materiell har tatt så lang tid.

Komiteen ber også opplyst om det foreligger ytterligere relevant dokumentasjon i tilknytning til sakskomplekset som komiteen bør gjøres kjent med.

Med vennlig hilsen
Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Martin Kolberg
komitéleder

**DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT**

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2015/3055-27/FD III 5/GPN

29.04.2016

Vedrørende avhending av brukt og utrangert forsvarsmateriell

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 26. april 2016.

I mitt brev til komiteen den 21. april i år omtalte jeg saker vi følger opp i vårt løpende arbeid med å gjennomgå og vurdere avhendingsprosessene i forsvarssektoren. Vedlagt brevet var to rapporter utarbeidet av Forsvarsdepartementets internrevisjon, med vedlegg. I tillegg til rapportene, henholdsvis Rapport om salg av F-5 jagerfly og Rapport om internkontroll i avhending av materiell, oversendte jeg en detaljert oversikt over departementets oppfølging av anbefalingene i sistnevnte rapport.

Begge rapportene ble initiert av Forsvarsdepartementet som en del av departementets oppfølging og forbedring av arbeidet med avhending i forsvarssektoren. Begge rapportene og departementets pågående arbeid med disse er tidligere gjort kjent for komiteen gjennom omtale i tidligere korrespondanse, i høringene og, hva gjelder rapporten om salg av F-5 jagerfly, eksplisitt omtale i komiteens innstilling av 15. mars. Ingen av de to rapportene har avdekket misligheter. Rapportenes anbefalinger er dels implementert allerede og dels under implementering.

Rapport om salg av F-5 jagerfly

Den særskilte oppfølgingen av salget av to F-5 jagerfly var foranlediget av et eksternt tips om mulige misligheter. En foreløpig rapport om saken ble oversendt komiteen 14. oktober 2015, og denne rapporten var gjenstand for oppmerksomhet i høringen 27. november. I brev av 2. november 2015 og i høringen informerte jeg om at Forsvarsdepartementets internrevisjon ville fortsette sitt arbeid med denne saken, og at det ville bli utarbeidet en oppdatert og kvalitetssikret utgave av sluttrapporten fra revisjonen på bakgrunn av nye opplysninger i saken. I brev av 19. februar 2016 informerte jeg komiteen om at den endelige rapporten var ventet å foreligge innen utgangen av mars. Informasjonen om det pågående arbeidet var eksplisitt nevnt i komiteens merknader i innstillingen og at ettersendelse av den endelige rapporten forutsetningsvis måtte finne sted etter komiteens avgivelse 15. mars, slik komiteen selv har lagt til grunn, jf. innstillingens punkt 1.3.5:

«I brev av 18. februar 2016 fra komiteen til forsvarsministeren viste komiteen til forsvarsministerens brev av 2. november 2015, der det ble opplyst at det på bakgrunn av nye opplysninger ville bli utarbeidet en ny rapport om avhending av de to F-5 jagerflyene, og at rapporten ville bli oversendt komiteen. Av hensyn til det pågående arbeidet med en innstilling til Stortinget, ba komiteen opplyst om det vil bli utarbeidet en slik rapport og når den i så fall kan forventes å foreligge. Komiteen ba også om å bli gjort kjent med eventuelle nye relevante opplysninger i tilknytning til sakskomplekset. I svarbrev datert 19. februar 2016 opplyste forsvarsministeren at ny rapport om avhending av F-5 jagerflyene fra Forsvarets internrevisjon skulle ferdigstilles innen utgangen av mars, og at den da ville bli oversendt komiteen.»

Internrevisjonens arbeid med F-5 rapporten ble avsluttet 11. april 2016, og det ble samtidig bekreftet at internrevisjonens anbefalinger i den endelige rapporten var ivaretatt gjennom departementets arbeid med den foreløpige rapporten, oversendt komiteen 14. oktober 2015. Rapporten ble deretter oversendt komiteen, som varslet. Jeg gjør for ordens skyld oppmerksom på at den endelige rapporten også er sendt til Økokrim, slik den foreløpige rapporten ble.

Rapport om internkontroll i avhending av materiell

Internrevisjonens undersøkelser av internkontroll ved avhending av materiell var én del av det omfattende oppfølgingsarbeidet departementet har iverksatt for å vurdere om vi har hensiktsmessige rutiner for avhending i forsvarssektoren. Metodikken internrevisjonen brukte, var blant annet å gjennomgå tidligere avhendingsprosesser for å belyse ulike sider ved rutiner og internkontroll. Sakene om donasjon av måltider til Ukraina og termineringen av styrkebidraget i Afghanistan ble identifisert som eksempler hvor det var forbedringspotensial i arbeidet med avhending i sektoren.

Komiteen ble informert om at Forsvarsdepartementets internrevisjon var gitt i oppdrag å se på hvorvidt departementet og Forsvaret har hensiktsmessig internkontroll i avhendingen av materiell gjennom brev samt omtale i høringene 30. april og 27. november 2015. Det fremgikk blant annet i vedlegget til mitt brev av 14. september 2015 at internrevisjonens rapport om internkontroll i avhendingen var ventet ferdigstilt i løpet av de nærmeste ukene. Det fremgikk også at rapporten deretter ville bli overlevert departementsråden og at eventuelle nødvendige forbedringstiltak ville bli identifisert og implementert.

Jeg opplyste igjen i høringen 27. november 2015 at departementet på det tidspunkt hadde mottatt internrevisjonens materiale, og var i ferd med å gjennomgå dette for å vurdere hvilke forbedringstiltak som eventuelt måtte implementeres.

I referatet fra høringen den 27. november 2015, står det:

«Som jeg sa i forrige høring, ble Forsvarsdepartementets internrevisjon gitt i oppdrag å se på hvorvidt departementet og Forsvaret har hensiktsmessig internkontroll over avhending av materiell. Departementet gjennomgår i disse dager materialet fra internrevisjonen for å vurdere hvilke forbedringstiltak som må implementeres. Dette er et svært viktig arbeid.»

Rapporten og departementets pågående arbeid med denne er så langt jeg kan se ikke omtalt av komiteen i innstillingen av 15. mars, eller i korrespondanse fra komiteen før i brevet av 26. april.

Komiteen stiller spørsmål ved tidsbruken rundt behandlingen av internrevisjonens rapport. Da komiteen mottok F-5-rapportens førsteutkast 14. oktober 2015, kom det kritiske kommentarer til at rapporten var sendt komiteen før den var ferdigbehandlet. Jeg valgte derfor å ferdigbehandle rapporten om internkontroll i avhending av materiell i departementet før oversendelse til komiteen.

Rapporten ble overlevert fra internrevisjonen til departementsråden 23. november 2015, og ble 3. desember oversendt ansvarlig fagavdeling i Forsvarsdepartementet for kvalitetssikring av rapporten, vurdering av anbefalinger og utarbeiding og implementering av eventuelle nye tiltak. Da rapporten ble overlevert til departementsråden, presiserte internrevisjonen at rapporten ikke var behandlet i Forsvarsdepartementet.

Rapporten ble i desember 2015 sendt Riksrevisjonen i henhold til de prosedyrer som gjelder ved utarbeidelse av rapporter fra internrevisjonen. Rapporten ble i samme måned også sendt forsvarssjefen.

I januar 2016 utarbeidet ansvarlig fagavdeling nye retningslinjer for materiellforvaltning i forsvarssektoren, og departementet utarbeidet deretter interne samhandlingsprosedyrer i tråd med rapportens anbefalinger. I februar 2016 gav departementet underliggende etater presiserte oppdrag i forbindelse med behandlingen av rapportens tiltak. For å følge opp disse oppdragene, og for å sikre implementeringen av tiltakene i underliggende etater, ble det gjennomført en rekke oppfølgingsmøter i perioden mars-april 2016.

Som internrevisjonens rapport påpeker, var flere av rapportens anbefalte tiltak allerede iverksatt før revisjonen var avsluttet. Det var imidlertid behov for et videre arbeid for å evaluere hvor effektive tiltakene var. Dette har vært en sentral del av saksbehandlingen. Enkelte av tiltakene er fortsatt under implementering og oppfølging i departementet og i etatene.

Siste del av departementets behandling av rapporten var implementering av forbedringstiltakene overfor etatene i forsvarssektoren. Dette ble formalisert 15. april i år gjennom presiseringer, endringer og tillegg (PET) nr. 21 til iverksettelsesbrev til forsvarssektoren for langtidsperioden 2013–2016. Jeg ble samme dag presentert en oppsummering av rapporten og departementets oppfølgingsarbeid av denne.

Rapporten avdekket ingen misligheter og ga derfor ikke grunnlag for oversendelse til Økokrim. Verken i rapporten eller i departementets behandling av denne har det fremkommet opplysninger som ble vurdert å være av en slik art at komiteen måtte underrettes før rapporten var ferdig behandlet. Da jeg ved flere anledninger i høringer og brev har varslet komiteen om internrevisjonens arbeid og Forsvarsdepartementets behandling, fant jeg det naturlig at også denne rapporten ble oversendt komiteen så snart den var ferdigbehandlet. Både rapporten om salg av F-5 jagerfly og rapporten om internkontroll i avhending av materiell ble gjort offentlig tilgjengelig på våre nettsider 22. april.

Avslutning

Oversendelsen av disse to rapportene som vedlegg til mitt brev av den 21. april er en del av mitt arbeid med å informere komiteen. Dette materialet ble ferdigbehandlet etter at komiteen

hadde avgitt sin innstilling. Jeg har forståelse for at det anses uheldig at komiteen mottar et så omfattende materiale etter at innstilling er avgitt, og så kort tid før Stortinget behandler saken. På den annen side mente jeg at det ikke ville være riktig å avvente oversendelsen av nylig ferdigstilt materiale til etter Stortingets behandling.

Jeg understreker at departementets oppfølgende behandling av rapporten om internkontroll i avhending av materiell har vært rettet inn mot å sikre en god og helhetlig gjennomføring av viktige tiltak for å forbedre avhendingsprosessene i forsvarssektoren. Mitt brev til komiteen av 21. april hadde som formål å gi et mest mulig oppdatert bilde av dette.

Med hilsen

Ine Eriksen Søreide

**DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT**

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2015/3055-34/FD III 5/AUB

13.05.2016

Vedr. sak om avhending av brukt og utrangert forsvarsmateriell

Jeg viser til tidligere korrespondanse med kontroll- og konstitusjonskomiteen i denne saken, og ønsker med dette å orientere komiteen om informasjon departementet nå har mottatt fra Økokrim.

I brev 12. oktober 2015 informerte jeg komiteen om at den foreløpige rapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om avhending av F-5 jagerfly ville oversendes Økokrim som en mulig del av det foreliggende sakskomplekset. Rapporten ble oversendt 14. oktober 2015. Oppdatert sluttrapport fra Forsvarsdepartementets internrevisjon ble oversendt Økokrim 22. april i år.

Forsvarsdepartementet mottok i går et brev fra Økokrim, datert 3. mai 2016, vedrørende avhendingen av F-5 jagerfly. Økokrim viser der blant annet til konklusjonen fra Forsvarsdepartementets internrevisjon om at det «omtales en mislighetsrisiko, men det er ikke ensbetydende med mistanke eller bevis om faktisk utførte misligheter». Økokrim opplyser videre at de pr. i dag ikke har en etterforskning rettet mot avhending av F-5 jagerfly, og at den oppdaterte sluttrapporten fra Forsvarsdepartementets internrevisjon tas til orientering og ikke vil bli gjenstand for ytterligere oppfølging fra deres side.

Med hilsen

Ine Eriksen Søreide

